

УДК 811.111'272'373.45=432.7

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.18.23>**АВСТРАЛІЙСЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З АВТОХТОННИМ КОМПОНЕНТОМ:
СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АСПЕКТИ****AUSTRALIAN ENGLISH PHRASEOLOGISMS WITH AUTOCHTHONOUS LOANS:
SOCIOLINGUISTIC AND COGNITIVE ASPECTS****Полежасв Ю.Г.,***orcid.org/0000-0001-9160-6945**кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент,**доцент кафедри іноземних мов професійного спілкування
Національного університету «Запорізька політехніка»*

Статтю присвячено актуальним у сучасному мовознавстві проблемам етнічних контактів, їх впливу на формування національної картини світу та її вербалізації лексико-фразеологічними засобами. Увагу приділено розвитку фразеологізмів з автохтонним компонентом в англійській мові Австралії. Мета розвідки полягає в аналізі соціолінгвістичних та лінгвокогнітивних особливостей формування австралійських фразеологізмів, до структури яких інкорпоровано запозичення з аборигенних мов Австралії. Створення колоній в Австралії наприкінці XVIII ст., адаптація носіїв англійської мови до природних та соціальних умов життя на континенті, контакти з аборигенами, а також подальший розвиток мультикультурного австралійського суспільства – все це вплинуло на особливості конструювання та вербалізації національної картини світу. Моделювання австралійської картини світу відбувалося шляхом переосмислення простору, природи, соціальних стосунків, культурних цінностей, поведінкових орієнтирів та інших аспектів буття з опертям як на вже накопичений досвід, так і на нові знання носіїв англійської мови про довкілля. Комплексне застосування етимологічного, структурного, компонентного, концептологічного та контекстологічного методів дослідження дозволило отримати певні результати. Аналізовані одиниці є нечисленними та різноманітними за структурою і семантикою. Для формування фразеологізмів актуальними виявилися типологічні відмінності мов і культур у контакті, нерегулярність етнічної взаємодії, полікомпонентність мовної ситуації, нестабільність автохтонних номінацій, низький рівень лінгвокультурної компетенції мовців. З'ясовано, що ці фактори ускладнювали запозичення з автохтонних мов в англійську й уповільнювали їх фразеологізацію. Культурна маркованість назв суттєво не вплинула на активність утворення фразеологізмів. Комунікативна апробація одиниць та когнітивна доцільність зумовили залучення автохтонізмів до складу фразеологічних виразів в австралійській та інших англійськомовних культурах.

Ключові слова: австралійський національний варіант англійської мови, фразеологія, запозичення, автохтонні мови Австралії, мовні контакти, когнітивна модель, мовна картина світу.

The article discusses actual issues of linguistics relating to the effects of ethnic contacts on the evolution of national worldview and its verbalization by lexico-phraseological means. The focus of interest is Australian English phraseology with autochthonous loans. The purpose of the research is to analyze the formation of phraseologisms incorporating loans from Australian languages from sociolinguistic and cognitive perspectives. The establishment of Australian colonies at the end of the 18th century, gradual adjustment of English-speaking settlers to new circumstances, contacts with Aborigines and the development of the multicultural society influenced the formation of Australian English-speaking worldview. It was shaped due to speakers' previous knowledge and new understanding of space, nature, social attitudes, cultural values, and behavioral norms. The research, which involved a set of methods including etymological, structural, componential, conceptual and contextual analyses, showed that phraseologisms with Aboriginal loans are a small group of expressions with a variety of structures and meanings. Their development was influenced by typological features of cultures and languages in contact, sporadicity of interethnic communication, heterogeneity of language situation, intensive turnover in Aboriginal vocabularies, and insufficient lingvocultural competence of speakers. These factors, among others, restricted borrowing from Aboriginal languages and decelerated incorporation of loans into phraseological units. Verbal markers of culture made no exception and appeared to be resistant to phraseology formation. The factors that provided integration of Aboriginal loans into Australian phraseology are connected with communicative approval and cognitive advantage of borrowings.

Key words: Australian national variety of English, phraseology, borrowing/loan, autochthonous languages of Australia, language contacts, cognitive model, language worldview.

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві актуальності набувають міждисциплінарні дослідження, пов'язані з процесами етнічного контактування. Представники різних наук – антропологі, етнологи, культурологи, фахівці з міжкультурної комунікації та лінгвісти – уже давно переконалися, що етнічна взаємодія передбачає встановлення зв'язків між мовами й культурами. Але здобутки в галузі когнітивістики сприяли поживленню дискусій стосовно того, як відбувається обробка й передача інформації про світ, які механізми діють у ситуаціях групового та індивідуального білінгвізму, чим зумовлені особливості моделювання світу та вибору засобів вербалізації набутого досвіду й знань в умовах полікультурного середовища. Відповіді на ці та інші питання може дати детальний аналіз різних ситуацій, умов і наслідків етнічних контактів, їх впливу на формування національної картини світу та її актуалізацію за допомогою мовних одиниць різного рівня, зокрема лексико-фразеологічних засобів.

Перспективними можуть бути дослідження, об'єктом яких обрано англійську мову – систему зі складною історією розвитку від національно однорідного до поліетнічного, глобального засобу спілкування. Об'єктивні дані можна отримати з аналізу її окремих підсистем – національних варіантів, які формувалися в різні історичні періоди в ситуаціях контактування з численними мовами й культурами різної типології, еволюціонували до рівня літературного стандарту, були належно представлені в писемних пам'ятках та авторитетних словниках, продемонстрували ефективність у накопиченні та зберіганні інформації про універсальні й унікальні властивості культур, які послуговуються цими варіантами англійської мови.

Задля розв'язання проблем впливу типологічно відмінних мов та культур на моделювання та вер-

балізацію національної картини світу доцільно звернутися до матеріалу австралійського варіанта англійської мови. Лексико-фразеологічна система цього варіанта зазнала впливу з боку аборигенних мов Австралії, а тому аналіз автохтонних запозичень, чинників і результатів їх фразеологізації поглиблює уявлення про умови формування фразеологізмів, співвідношення внутрішньої форми та актуальних значень виразів, доповнює відомості про когнітивні моделі розвитку фразеологічної семантики в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно визнати, що лексична система австралійського варіанта англійської мови нерідко була об'єктом різноаспектних розвідок. Аналіз спільної з іншими варіантами лексики та австралізмів знаходимо у працях з регіонального варіювання мови (С. Бейкер, Т. Козлова, Т. Малікова, Л. Почепцова), лексикографії (В. Скибіна), лінгвоконцептології (Н. Битко). Проте фразеологія залишається майже не вивченою науковцями. Сучасні праці або мають констатувальний характер із поодинокими прикладами [1, с. 13–14; 3; 5, с. 102, 125], або містять аналіз конкретних одиниць та фокусують увагу на ролі британського аргю в розвитку австралізмів [2, с. 10, 14], або виявляють когнітивні моделі формування ідіоматики різних мов та їх варіантів [10, с. 122].

Постановка завдання. *Мета статті полягає в аналізі соціолінгвістичних та лінгвокогнітивних особливостей формування австралійських фразеологізмів, до структури яких інкорпоровано запозичення з аборигенних мов.*

Реалізація мети вимагає розв'язання таких завдань: укладання корпусу фразеологізмів з автохтонним компонентом; аналіз їх етимології, структури та семантики; виявлення чинників інкорпорації автохтонізмів до складу усталених

виразів; окреслення когнітивних моделей утворення внутрішньої форми одиниць.

Методи дослідження охоплюють етимологічний аналіз для ідентифікації елементів аборигенного походження у складі фразеологізмів, компонентний аналіз для визначення структурно-семантичних особливостей досліджуваних одиниць, контекстологічний та когнітивний аналізи, які дозволяють з'ясувати моделі формування фразеологізмів та встановити кореляції між актуальними значеннями фразеологізмів та їхньою внутрішньою формою.

Матеріалом дослідження слугували 64 фразеологізми з автохтонним компонентом, відібрані з авторитетних словників [11–13; 15–17; 19; 23].

Виклад основного матеріалу. В англійській мові Австралії група фразеологізмів з автохтонним компонентом нечисленна, що можна пояснити особливостями мовної ситуації й перебігу контактів між європейцями та аборигенами.

Слід зауважити, що у національному словнику австралійського варіанта англійської мови обсягом 16 000 заголовних одиниць [15] зареєстровано лише 550 запозичень з автохтонних мов (≈3,4% від загалу слівника). Активно вживаними вважаються [6] близько 400 одиниць, інші одиниці є застарілими або належать до розряду діалектизмів. Компактність шару автохтонних запозичень є виразнішою порівняно з їх кількістю в інших національних варіантах англійської мови. Наприклад, 12% заголовних одиниць у словнику новозеландського варіанта представлені запозиченнями з мови маорі [7, с. 2002]; 15% канадізмів (за винятком власних назв) походять з мов корінних мешканців Північної Америки [22].

Обсяг автохтонних запозичень в англійській мові Австралії та їх фразеологізацію стримували такі типологічні ознаки місцевих мов і культур: відсутність родової термінології, незвичність форми, нестабільність видових назв через тотемістичні уявлення й номінативні табу тубільців [4, с. 62, 68–69]. Наприклад, така емблематична для сучасної австралійської лінгвокультури реалія, як *koala* (1798 (тут і далі дати означають фіксацію одиниць в писемних пам'ятках)) – “an arboreal of Australia; (1942) a person, etc. treated as a protected species; (1971) the faunal emblem of Queensland”, залишилася незадіяною у процесах фразеологізації. Писемні пам'ятки засвідчили історичну та етнокультурну нестабільність цього найменування. Пор. численні варіанти аборигенних та англійських назв тварини: “...*animal which the natives call a cullawine... resembles the sloth*”(1798); “...*animal ...called by the natives,*

a Koolah”(1803); “*The koala ... species of the wombat... The natives call it the koala wombat*” (1808); “*Our coola (sloth or native bear)...*” (1827); “*The koala bear was first seen...*”(1937) [23, с. 295]; *sloth* (1811); *bear* (1827); *native bear* (1827); *monkey* (1836); *monkey bear* (1836); *tree-bear* (1889) [23, с. 55, 340–341, 363, 516, 594]. Можливо, саме номінативна невизначеність вплинула на те, що виразні ознаки референта (фактичні: ‘native’, ‘shaggy’, ‘dirty-coloured’, ‘fur’, ‘no tail’, ‘iron-clawed’ та приписувані: ‘drinks nothing’, ‘remarkable’, ‘tolerable’ тощо [19, с. 353]) не усвідомлювалися мовцями як влучні для прогнозування якогось образу ситуації дійсності, покладеного в основу внутрішньої форми ідіоми.

Окрім швидкої мінливості найменувань, запозиченню лексики перешкоджала висока гетерогенність мовної ситуації. Відомо, що в кінці XVIII ст. функціонувало близько 250 австралійських мов [6]. Мозаїчність автохтонного складника мовної ситуації з часом значно зменшилася, проте вона залишалася актуальною упродовж історії австралійського суспільства. Національний словник [15] фіксує запозичення зі 100 аборигенних мов. Множинність і нечітка диференціація позначень зменшували ймовірність інтеграції запозичень до складу фразеологізмів. Наприклад, серед численних найменувань кидальної зброї австралійських племен (*boomerang*, *woomera*, *yangal* (Port Jackson), *wonguim* (Victoria), *tur-ru-ma* (Hunter River), *kylie* (Western Australia) тощо [19, с. 748; 25, с. 12]) назва *boomerang* найбільше поширилася в мовленні поселенців, а з часом поповнила розряд інтернаціоналізмів. До складу фразеологізмів в австралійському варіанті англійської мови залучено лише два найменування: *boomerang* [Dharuk *bumarin*] > *boomerang leg* “a disease characterized by flattening and forward bowing of the shinbone” та *waddy* [Dharuk *wadi* ‘a tree; a wooden weapon’] > *to take up the waddy* “to engage in a vigorous defense”.

Спорадичність міжетнічних контактів на різних етапах історії Австралії, особливо на початку колонізації континенту, коли заповнення лексико-семантичних лакун було вельми актуальним для носіїв англійської мови, а також різноманіття мов і найменувань гальмували запозичення автохтонної лексики та її інкорпорацію до складу фразеологізмів. Такі важливі для культури Австралії назви реалій, як *budgerigar*, *corroboree*, *coolamon*, *kookaburra*, *waratah*, були запозичені ще в епоху заснування перших колоній і поступово асимільовані шляхом семантичної та словотвірної деривації. Вони залишилися актуальними, але майже не

задіяними у процесах формування австралійської фразеології.

Культурна маркованість найменувань (*boomerang, waddy, kurdaitcha, wallaby, dingo, kurrajong*), їх здатність вказувати на характерні ознаки життя в Австралії не сприяла фразеологізації. Запозичення з мов аборигенів активно функціонують як *справжні австралізми* (“the most Australian words at all” [6, с. 219], “Words which may easily come to mind as typical of Australian English” [11, с. 11], “amongst the most distinctive Australian words” [7, с. 2002]) у своїх прямих та вторинних значеннях, але залучаються до складу лише одного чи двох усталених виразів. Наприклад, *dingo* [Dharuk *din-gu*] “the native dog of mainland Australia” (1789) > “a cowardice, treacherous person” (1869) > *dingo it* “to behave in a cowardly manner” (1942), *dingo’s breakfast* (1965) “a pee and a good look around”.

Тим часом з іншими запозиченнями, наприклад *kangaroo* (Guugu Yimidhirr) “a larger marsupial of the fam. *Macropodidae*” (1770) та *galah* (Yuwaalaraay and related Aboriginal languages of northern New South Wales) “the grey-backed cockatoo *Eolophus roseicapilla*” (1862), створено розгалужені фразеологічні кластери (див. нижче).

До складу фразеологізмів увійшли одиниці з різних автохтонних мов, але переважають прямі запозичення із мов східної частини Австралії. Однак фразеологічна система збагачувалася також за рахунок одиниць, які потрапили в англійську мову з донорських систем опосередковано. Непрямі автохтонні запозичення надходили через австралійський піджин і зазнавали фразеологізації значень у системі англійської мови: [A. Jagara] *baŋ* “dead” > [Australian pidgin] *to go bung* (1841) “to die” > (1885) “to fail, to collapse; to go bankrupt, in financial ruin”; [A. Wathawurung] *burag* “no, not” > [Australian pidgin] *borak* (1839) “used to express negation” > (1845) “nonsense, rubbish” > *to poke borak (at a person)* (1873) “to deride, ridicule”.

Зазначимо, що лінгвонім *Australian Pidgin* “австралійський піджин” – загальне позначення низки контактних (міксованих) мов, які виникали у сер. XIX ст. у ситуаціях міжетнічного спілкування через гостру потребу досягти взаєморозуміння між аборигенами та колоністами. Піджини були унеобхіднені взаємозалежністю етнічних груп в умовах забезпечення життєдіяльності. Розчищення земель призвело до порушення природної екосистеми австралійців. Вимушене переселення аборигенів у райони європейських поселень на південному сході стимулювало пере-

бування тубільців в англійськомовному середовищі. Вплив демографічних змін на формування піджинів підсилювали практичні дії уряду колоній, спрямовані на покращення мовної політики й збільшення ефективності міжетнічного спілкування, обмін ресурсами життєдіяльності та інформацією про довкілля [24, с. 368–373, 377–378]. Розглянемо різні випадки уживання запозичень із піджинів на прикладі лексеми *borak*.

З 1839 р. слово *borak* уживається для вираження заперечення у ситуаціях інтерперсонального міжетнічного спілкування аборигенів і колоністів, яке здійснювалося за допомогою піджина, зокрема в нижньому басейні річки Муррей: “I asked him “Which one you mannum (get or like) ‘bacco or sugar?” He said “Borak ‘bacco, sugar (not ‘bacco nor sugar), only blour (flour), big one budgel all gone, big one blour you gib it,” that is, that as I had been very ill and he had cured me, so now I was to give him plenty of flour. I laughed, and gave him about a couple of pounds of flour, when he exclaimed, “Oh, merrijig John (good John) n’other one budgel cumbally (another sicknes come) d’reclly mine (me) come again.” (Hinkins, 1884) [24, с. 659].

З 1845 р. лексеми *borak* уживають у значенні “nonsense, rubbish” в англійськомовній комунікації, зокрема в повсякденній, масмедійній, художній сферах: “...amongst bushmen, when any person is attempting to make them believe something improbable. ‘O! don’t poke borak at me!’ ” (1876, J.A. Edwards, *Gilbert Gogger*, 185) [19, с. 82]; “... the judge who ...pats them on the back (with a lot of borak which they are too dense to see)...” (1895, *Worker*, Sydney, 9 mar. 4/1) [19, с. 82]; “We had a Chinese cook ... Who took our borak with a guileless smile And let us pull his leg with Eastern grace” (1978, *Warrumbungle Bk. of Verse* 36) [19, с. 82].

Наведені приклади переконують у комунікативній актуальності та апробації лексеми *borak*, яка з 1973 р. трапляється також у складі фразеологізму *to poke borak (at a person)*, “to deride”, зокрема у сферах інтерперсонального повсякденного спілкування: “‘Garn! He cried at last, and his voice was between a whine and a snarl; ‘yer needn’t poke borak!’ ” (Louis Stone, 1911) [11, с. 178]; у масмедійній та спортивній сферах масової комунікації: “At Sydney, Smith won the Carington quarter-mile ... with the greatest ease... When Smith saw he had his men beaten he commenced to “poke borak” and “take lunars” at them. However, the handicappers will in future, no doubt, put Mr. Smith on a mark where he will be perfectly safe” [20, с. 6]; у художній комунікації: “...anyone who tried poking borak at their God’d be cut into pieces.” (1968, S. Gore,

Holy Smoke, 48) [19, с. 83]. Формування й активне функціонування фразеологізму забезпечене прозорою мотивацією переосмислення лексики *borak*: ‘заперечення, незгода > невизнання доцільності чи значення > глузування’. Конотативне забарвлення збільшує ефективність реалізації як характеризувальної, так і номінативної функції позначень. Культурологічну мотивацію фразеологізму підтримують стереотипні ознаки австралійця й австралійського стилю спілкування – індивідуалізм і партнерство, гострий гумор і невимущеність, експресивність та емоційність.

Отже, особливості етнокультурних контактів і розвитку англійськомовної спільноти в Австралії вплинули на обсяг автохтонних запозичень та продуктивність формування фразеології з автохтонним компонентом. Не менш важливими виявилися й когнітивні чинники.

Фразеологізми віддзеркалюють знання мовців про світ, тому вони виступають своєрідними засобами категоризації дійсності. У структурі та семантиці фразеологізмів об’єктивовані важливі сегменти концептуальної картини світу, її національно-культурні особливості.

Детальний аналіз показав, що структура фразеологізмів варіюється залежно від граматичних конструкцій та виражених ними значень. Наведемо лише окремі приклади, оскільки структурно-граматичний тип фразеологізмів не визначає концептуальної основи формування їхньої семантики, а обирається лише як спосіб вербалізації необхідної інформації:

субстантивні фразеологізми – позначення істот, неістот, абстракцій (*bunyip aristocracy* ‘imposter, pretender, humbag’, *kangaroo start* ‘a faulty clutch or bad technique when the car shudders and moves off jerkily’, *galah session* ‘a period allocated for private conversation especially between women on isolated stations, over an outback radio network’);

дієслівні фразеологізми – позначення функцій, дій, поведінки (*to go bung* ‘to die; to exhaust, fail’, *to have kangaroos in the (your, etc.) top paddock* ‘(to be) crazy or eccentric’);

ад’єктивні фразеологізми – позначення ознак, властивостей (*as fit as a malee bull* ‘fighting fit’);

адвербіальні фразеологізми – позначення місця, часу, ступеня або міри дії, ознаки дії або стану (*further behind than Walla Walla* ‘disadvantaged, delayed’, *on the wallaby* ‘on the move, on the road’).

Як зазначено вище, окремі автохтонні запозичення входять до складу декількох стійких зворотів та утворюють розгалужені групи.

Фразеологічні групи вмотивовані однією чи декількома когнітивно значимими з погляду мовців ознаками денотатів і насичені одиницями різних структурно-граматичних типів: ‘збиратися групами й безперервно видавати галас’ > ‘поводитися нерозумно; чинити щось дурне’ (*galah session* ‘a long chat’, *a pack of galahs* ‘a group of contemptibly idiotic people’, *to make a proper galah of oneself* ‘to make a complete fool of oneself’, *to be mad as a gumtree full of galahs* ‘to be completely crazy’).

Помітна ще одна тенденція: автохтонізми займають позицію залежного члена конструкції, а з огляду на логічне членування фразеологізмів вони здебільшого виступають кваліфікаторами чи специфікаторами об’єкта. Це дозволяє досягти деталізації важливих понять за допомогою номінативної щільності фразеологічних позначень. Наприклад, стійкі порівняльні звороти з близькою семантикою *mad as a gumtree full of galahs* ‘completely crazy’ та *mad as a (cut) snake* ‘very angry; crazy; eccentric’ об’єктивують різні аспекти божевільної поведінки – когнітивний (*full of galahs* ‘completely idiotic, stupid’) та емоційний (*a cut snake* ‘angry, i.e. having a strong feeling against smb/smith’). Cf.: ‘*He shot passed the Australians who who had ben descending ahead of him. “You’re as mad as a gum tree full of galahs!” laughed Duncan. “C’mon guys, if a wussey pom [an equivocal term for a person from the British Isles Englishman] can do this, so can we!” To Raj’s horror the whole group started sliding down the hill on their backsides*’ [18, с. 302]; ‘*At the time his colleagues accused him of being as mad as a cut snake*’ (2013, *Sunday Telegraph* (Sydney, 10 March) [12].

Фразеологізми *mulga wire* та *bush telegraph* означають ‘an informal network by means of which information is conveyed; a rumour’. Вони об’єктивують ознаки ‘розповсюдження інформації у різних напрямках’ (*mulga* ‘widely-spaced plant of the outback’) та ‘поширення інформації на велику відстань’ (*bush* ‘far away from civilization, open and remote from urban centers’).

Розвиток семантики фразеологізмів спирається на когнітивні моделі, на основі яких оформлено внутрішню форму одиниць та представлено відомості про денотати в актуальних значеннях фразеологізмів. Аналіз стійких виразів з автохтонним компонентом дозволив виявити метафоричні та метонімічні моделі, які реалізовано за допомогою фауністичного, флористичного та предметного кодів. Ознаки рослин, тварин та реалій культури аборигенів транспонуються на різні аспекти буття англійськомовних австралій-

ців (емоції та почуття, спілкування, соціальні стосунки, культурні традиції, праця й відпочинок). Розглянемо деякі приклади.

Метафорична когнітивна модель, яка передбачає образну актуалізацію внутрішньої форми, простежується у формуванні актуального значення ‘неправильна поведінка, дія’: *kangaroo poker* “a gambling game played by confidence-trickers” [Partridge 2006, p. 636], “non-standard poker hands which are not recognized by official poker rules but are made by house rules”; *kangaroo marriage* (Aboriginal English) “one not bound by Aboriginal or European law, described by one of respondents as ‘hop on, hop off, and hop away’” [14, с. 3]; *kangaroo start* “a faulty clutch or bad technique when the car shudders and moves off jerkily” [19, с. 343, 345]. Значення розвивається завдяки ідеї про те, що, здійснюючи різке переміщення, несподівані рухи, суб’єкт діє врозріз із правилом, законом, звичним порядком тощо.

Метонімічна когнітивна модель, яка передбачає актуалізацію частини цілої ситуації через опис операції, дії, атрибута тощо, стимулювала внутрішню форму фразеологізмів *to give smb kurrajong* – “to hang smb with a rope made from kurrajong tree” та *to go kurdaitcha* – “to embark on a mission of vengeance” (< *kurdaitcha* “shoes worn by Aborigines on a mission of revenge which are made from emu and turkey feathers to make wearer’s tracks invisible”).

Когнітивні моделі, задіяні у формуванні фразеології з автохтонним компонентом, реалізуються з урахуванням набутого досвіду та знань про довкілля. Це пояснює наявність структурно-семантичних відповідників у різних групах фразеологізмів:

міжваріантні кореляти – загальноанглійська та австралійська одиниці (*to take up the cudgels* та *to take up the waddy* “to engage in vigorous defense”; *to poke fun* та *to poke borak* “to deride”; *to have bats in the belfry* та *to have kangaroos in the (your, etc.) top paddock* “(to be) crazy or eccentric”, дет. див. [9, с. 101]); американський та австралійський варіанти (*within the sound of my voice* та *within coo-ee* “nearby” [8, с. 129]; британський та австралійський варіанти (*Hell, Hull and Halifax* та *Hay, Hell and Booligal* “remote, isolated locality; place of severe deprivation” [16, с. 120], де *Booligal* – назва австралійського містечка, яка в перекладі з аборигенної мови буквально означає “windy place”, “large swamp”, “place of flooded box-trees” [21];

внутрішньоваріантні кореляти, у структуру яких інкорпоровано англійську одиницю та авто-

хтонне запозичення (*to poke mullock* та *to poke borak* “to deride”; *Things are crook at Muswellbrook* та *Things are crook in Talarook* або *The girls are bandy at Urandangie* “current times or events are bad” [17, с. 1220; 25, с. 50]).

Інтернаціоналізація запозичень та актуальність концептуальних ознак зумовлюють фразеологічні інновації поза межами англоавстралійської культури. Американське походження має вираз *boomerang child* (1988) “a young adult who returns to live at his or her family home especially for financial reasons”, створений на основі метафоричної моделі ‘some such that returns (a throwing club designed to return to the thrower > a person who returns to live in their family home)’ [13]. Одиниця *kangaroo court* (1853) “a mock court in which the principles of law and justice are disregarded or perverted; a court characterized by irresponsible, unauthorized, or irregular status or procedures”, семантика якої є реалізацією метафоричної моделі ‘jump, leap over > do/occupy illegally, escape, avoid’, також походить з англоамериканської культури [13], а вираз *kangaroo closure* “a form of parliamentary closure by which some amendments are selected for discussion and others excluded” виник у Британії [14, с. 3].

Висновки. Демографічні зміни й специфіка поширення англійської мови в Австралії, поступове заселення континенту та контакти поселенців з аборигенами можуть бути поясненнями деяких фрагментів історії англійськомовної культури на п’ятому континенті. Світогляд і мовна картина світу австралійців формувалися під час узвичаєння унікальних реалій життя, їх зіставлення з тим, що вже відомо й віддзеркалено у мові. Моделювання австралійської картини світу відбувалося шляхом переосмислення простору, природи, соціальних стосунків, культурних цінностей, поведінкових орієнтирів. Усвідомлення лексико-семантичних лакун, невідповідностей наявних в англійській мові найменувань вимагало додаткових когнітивних зусиль, спрямованих на пошуки адекватних засобів номінації. Це позначилося на оригінальності позначень різних аспектів життєдіяльності мовців, виразній емоційно-оцінній забарвленості назв.

Проблеми номінації нових реалій частково вирішувалися шляхом запозичення автохтонної лексики, яка зазнавала поступової адаптації в системі англійської мови, що віддзеркалено в її фразеологізації. Типологічні відмінності контактуючих мов і культур, гетерогенність мовної ситуації, нестабільність контактів та низький рівень лінгвокультурної компетенції мовців стримували

інкорпорацію аборигенізмів до складу усталених виразів. Результати дослідження цілком промовисті в тому, що культурна маркованість найменувань виявилася менш потужним чинником формування фразеологізмів порівняно з комунікативною апробацією запозичень.

Попри незначну кількість, фразеологізми з автохтонним компонентом – важлива складова частина англійськомовної картини світу австралійців, яка співвідноситься з вербальною репрезентацією соціальних стосунків, емоційних станів, здібностей та вад людини.

У складі різних за структурою фразеологізмів автохтонні запозичення часто заповнюють місце кваліфікатора чи специфікатора об'єкта, що дозволяє досягти деталізації важливих з погляду

мовців понять, особливо у разі формування фразеологічних кластерів.

Функціонування міжваріантних та внутрішньосистемних відповідників фразеологізмів, інтернаціоналізація запозичень й утворення на цій основі фразеології поза межами австралійського варіанта засвідчують актуальність мотиваційних ознак та когнітивних моделей для формування внутрішньої форми одиниць. Цей факт дозволяє констатувати регулярність і прогнозованість окремих актуальних значень фразеологізмів.

Подальші розвідки доцільно спрямувати на комплексний аналіз різних підгруп австралійських фразеологізмів, глибше розуміння їх історичної динаміки, умов варіювання та комунікативно-прагматичної значимості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Домніч О.В. Лексичні запозичення в аспекті контактної лінгвістики і теорії лексикографії (на матеріалі автохтонних запозичень у канадський, австралійський і новозеландський варіанти англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2011. 22 с.
2. Жукова Н.М. Роль субкультури аргю у формуванні австралійської англійської картини світу кінця XVIII – середини XIX століть : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2011. 20 с.
3. Ковалюк Ю.В. Варіантологічна семантика англійських фразеологізмів. URL: <https://www.sworld.com.ua/simproz2/185.pdf> (дата звернення: 09.07.2021).
4. Козлова Т.О. Динамика развития лексической системы английского языка в Австралии: этнолингвистический аспект (на материале лексики с автохтонным компонентом значения) : дисс. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запорожье, 2001. 261 с.
5. Павленко Н.О. Гендерний компонент у структурі та семантиці фразеологічних одиниць сучасної англійської мови : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2017. 210 с.
6. Dixon R.M.W., Moore B., Ramson W.S., Mandy Th. Australian Aboriginal Words in English: their origin and meaning. Melbourne : Oxford University Press, 2006. 261 p.
7. Hundt M. Australian / New Zealand English. *English Historical Linguistics. An International Handbook*. Vol. 2 / ed. by A. Bergs, L.J. Brinton. Berlin / Boston : Walter de Gruyter, 2012. P. 1995–2012.
8. Jonsen H. Kangaroo's Comments and Wallaby's Words : The Aussie Word Book. New York : Hippocrene Books, 1999. 184 p.
9. Kozlova T.O. United in Diversity: Cultural and Cognitive Grounds for Widespread Phraseologisms. Efficiency Level and the Necessity of Influence of Philological Sciences on the Development of Language and Literature : collective monograph / ed. by V.D. Bialyk, etc. Lviv – Torun : Liha-Pres, 2019. P. 91–108. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-170-4/91-108>
10. Langlotz A. Idiomatic creativity: a cognitive-linguistic model of idiom-representation and idiom-variation in English. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing, 2006. 325 p.
11. Macquarie Dictionary. 8th ed. Sydney : Macmillan, 2020 1792 p.
12. Meanings and origins of Australian words and idioms. Australian National Dictionary Centre. The Australian National University. Canberra, 2017. URL: <https://slll.cass.anu.edu.au/centres/andc/meanings-origins/m> (дата звернення: 10.07.2021).
13. Merriam-Webster Online Merriam-Webster, Incorporated, 2021. URL: <https://www.merriam-webster.com> (дата звернення: 15.06.2021).
14. Moore B. The Australian National Dictionary: Australian Words and Their Origins. 2 Volumes A-L and M-Z. Melbourne, etc. : Oxford University Press Australia & New Zealand, 2016. 1600 p.
15. Moore B. Kangaroo: A First Australian. Ozwords. April, 2007. P. 3. URL: <https://slll.cass.anu.edu.au/sites/default/files/andc/OZ%20Words%20APRIL.pdf> (дата звернення : 12.06.2021).
16. Partridge E.A Dictionary of Catch Phrases, American and British, from the Sixteenth Century to the Present Day. Lanham : Scarborough House, Rowman & Littlefield, 1992. 384 p.
17. Partridge E.A Dictionary of Slang and Unconventional English. New York : Routledge, 2006. 1432 p.
18. Piper L. Counting Wild Strawberries. Leicestershire, UK : Troubador Publishing Ltd, 2014. 360 p.

19. The Australian National Dictionary. A Dictionary of Australainisms on Historical Principles / ed. by W.S. Ramson. Melbourne : Oxford University Press, 1988. 814 p.
20. Referee. *The Bulletin*. 6 Aug 1887. Vol. 8. № 392. URL: <https://nla.gov.au/nla.obj-507986010/view?partId=nla.obj-746278124> (дата звернення: 12.07.2021).
21. Richards K. *The Story of Australian English*. Sydney : University of New South Wales, 2015. 304 p.
22. *The Canadian Oxford Dictionary* / ed. by K. Barber. Oxford : Oxford University Press, 2001. 1710 p.
23. *The Concise Australian National Dictionary* / ed. by J. Hughes. Melbourne : Oxford University Press, 1992. 662 p.
24. Troy J. F. *Melaleuka : a history and description of New South Wales pidgin* : A thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy of The Australian National University. Vol. 1–2. Australia: Australian National University, 1994. 792 p. DOI: 10.25911/5D74E7C0BCAC0. URL: <https://openresearch-repository.anu.edu.au/handle/1885/112648?mode=full> (дата звернення: 13.07.2021).
25. Wilkes G.A. *Exploring Australian English*. Sydney : ABC Enterprises for the Australian Broadcasting Corporation, 1986. 96 p.